

Застосування мотивації навчально-пізнавальної діяльності для підвищення ефективності навчання учнів на уроках біології.

Новаційна значущість мого досвіду роботи передусім простежується у характері взаємовідносин всіх учасників педагогічного процесу. По-перше, на уроці створюється особлива атмосфера взаємодовіри та взаємоповаги. По-друге, використовуються стилі спілкування на основі партнерства та захоплення спільною пізнавальною діяльністю. Педагог не навчає, виховує чи розвиває, а співпрацює з учнями, навчаючись і самовдосконалюючись разом з ними. Тільки таким чином можливо досягти мети — формування особистості, готової до життя у світі, що постійно змінюється, здатної до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень.

Створити ситуацію успіху для розвитку особистості дитини, дати можливість кожному вихованцеві відчувати радість досягнення, усвідомлення своїх здібностей, віру у власні сили; допомогти дитині зрости в умовах успіху, дати відчувати радість від здолання труднощів, допомогти зрозуміти, що задарма в житті нічого не дається, скрізь треба докласти зусиль. І тоді успіх супроводжується відчуттям радості та задоволення від діяльності, виникає почуття компетентності.

Практика моєї роботи показала, що усвідомлення ситуації успіху самим учнем, розуміння її значущості виникає тільки після здолання дитиною своєї боязкості, невміння, незнання, психологічного ураження та інших видів труднощів.

«Роби як ми, роби краще нас» — ось девіз уроків з використанням технології мотивація навчально-пізнавальної діяльності. Створення ситуації успіху, віра в дитину та вираховування її індивідуального стилю діяльності найбільш продуктивно впливає на мотивацію навчальної діяльності учнів, які згодом діють за сценарієм «переможця». А саме: «Я сьогодні кращий, ніж учора!» Тільки таким чином можна забезпечити умови для повноцінного розвитку особистості, формування в неї зовнішньої та внутрішньої мотивації.

Отже, саме з цієї причини необхідно розвивати мотивацію навчально-пізнавальної діяльності

Технологія формування та розвитку мотивації навчально-пізнавальної діяльності – система діяльності, що базується на дослідженні проблем та ситуацій на основі самостійного вибору, оцінки та визначення міри корисності інформації для особистих потреб і цілей.

Урок мотивації навчально-пізнавальної діяльності має певну структуру та складається з 5 основних етапів.

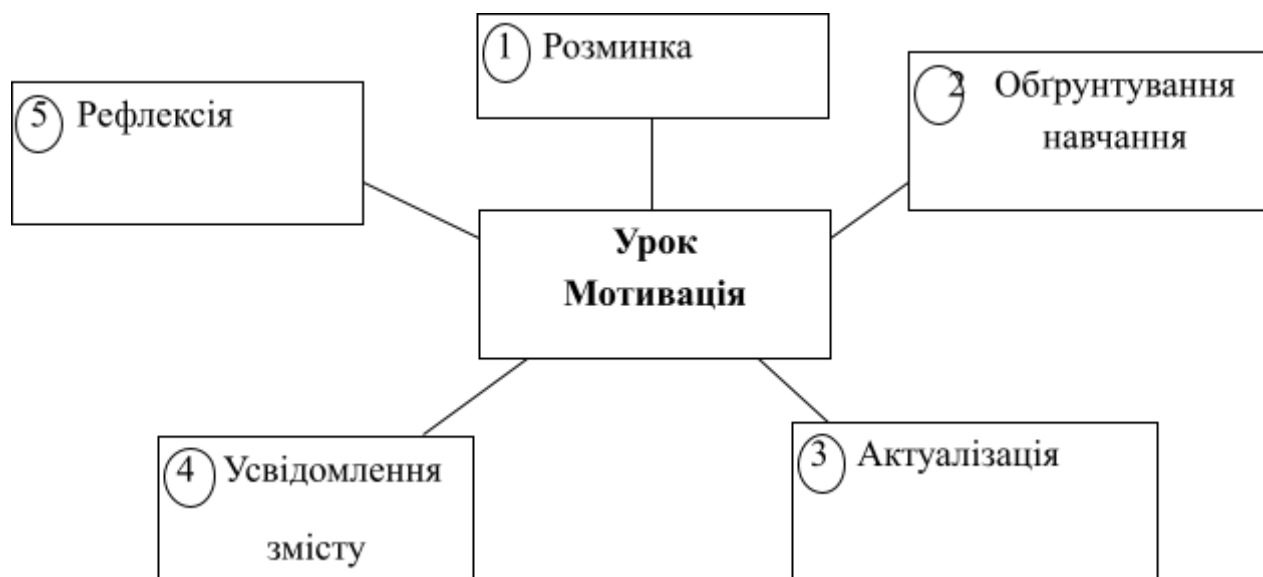

Рис. 2.1. Основні етапи уроку мотивація навчально-пізнавальної діяльності

1. Розминка (створення сприятливого психологічного клімату на уроці).
2. Обґрунтування навчання (постановка мети уроку, розвиток внутрішньої мотивації до вивчення теми та предмета в цілому).
3. Актуалізація (зацікавленість, спрямованість на навчання, відтворення знань, потрібних для наступних етапів уроку).
4. Усвідомлення змісту (знайомство з новою інформацією, аналіз інформації, особисте розуміння).
5. Рефлексія
 - учні переробляють нові знання на власні;
 - запам'ятовують матеріал, так як розуміють його;

- активно обмінюються думками;
- удосконалюють і поповнюють словниковий запас;
- складається різноманітність міркувань;
- вибір правильного варіанту.

Мотивація формується та розвивається під час опрацювання інформації, розв'язання задач, проблем, оцінки ситуації, вибору раціональних способів діяльності. Тому такі уроки, де це постійно відбувається, створюють плідні умови для формування та розвитку мотивацію навчально-пізнавальної діяльності. Якщо ж планувати етапи уроку з використанням на них відповідних специфічних форм та методів технології формування та розвитку мотивації навчально-пізнавальної діяльності, то результат буде ще більш високим. Пропоную опис таких методів, прикладів їх використання, а також класифікацію за можливістю їх застосування на відповідних етапах уроку.

Методи та форми роботи з технології «Мотивація навчально-пізнавальної діяльності».

1. Стратегія «Асоціативний куш»

(Етапи актуалізації і рефлексії)

Правила складання асоціативного куща:

- Записати на дошці в центрі ключове слово чи фразу;
- Записати будь-які слова чи фрази, які спадають на думку;
- Ставити знаки питання біля частин куща, в яких є невпевненість;
- Записувати всі ідеї, які з'являються чи скільки дозволяє час.

2. Стратегія «Дискусія»

Досить актуальним на сьогодні методом є різні види дискусій, дебатів.

Дискусії і дебати дозволяють ефективно розв'язувати проблемні ситуації через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички.

Хід дискусії:

1. Оголошується проблемне питання дискусії.

2. У групі одна пара обирає позицію «ЗА», інша – «ПРОТИ».
3. Кожна пара обговорює свою позицію, добирає аргументи на її підтримку.
4. Через деякий час утворюються нові пари, які складаються з учасників, що займали одну і ту ж саму позицію, але з інших груп.
5. Учасники в нових парах порівнюють свої аргументи, додають за необхідності нові.
6. Учасники повертаються до своїх початкових пар, маючи «удосконалений список» аргументів.
7. Проводиться дискусія у своїй групі серед двох пар.
8. Кожний учасник дискусії викладає власну позицію, скориговану під час дискусії, у вигляді есе.

3. Стратегія «Метод прес» (На будь якому етапі уроку)

Етапи методу прес:

- Висловлюю свою думку: «Я вважаю...»
- Пояснюю причину такої точки зору: «Тому що...»
- Наводимо приклад додаткових аргументів на підтримку своєї позиції: «... Наприклад...»
- Узагальнюємо, формуємо висновки: «Отже...», «Таким чином...»

4. Стратегія «Взаємні запитання»

Учні ставлять самі запитання:

- Одне одному в групі;
- Одне одному в парах;
- Одна пара (група) іншій.

5. Стратегія «Мікрофон»

Технологія «Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію.

Правила проведення:

- Говорити має тільки той, у кого є «символічний» мікрофон;
- подані відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, решта не має права перебивати, щось говорити, вигукувати з місця.

6. Стратегія «Пізнавальна гра»

Технологію гри можна використовувати для ознайомлення дітей з новим матеріалом та для його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень і таких, які потрібні для повнішого і глибшого їх осмислення, формування умінь та навичок, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору.

Правила проведення:

- діяти по черзі, відповідати за викликом;
- працювати строго за правилами гри;
- виконувати завдання гри як колективно, так і індивідуально;
- не потрібно робити довгих зауважень, оскільки це погіршує настрій, послаблює інтерес, гальмує увагу.

6. Стратегія «Акваріум» розвиває пізнавальний інтерес до предмету, мислення, увагу, мотивує виконати завдання та отримати високу оцінку.

Правила проведення:

- прочитати текст, проблемну ситуацію вголос;
- Обговоріть її розв'язання в групі;
- дійдіть спільного рішення за 3-4 хвилини;
- після вирішення питання першої групи, місце в акваріумі займає наступна група.

Широко використовую мультимедійні презентації на уроках біології:

- ✓ як супровід вивчення нового матеріалу (інформація з біографії вчених-біологів, ілюстративний матеріал, таблиці, схеми);
- ✓ як супровід самостійної дослідницької діяльності учнів, підсумок

проектної діяльності школярів;

- ✓ як супровід самостійної роботи учнів на уроці (алгоритм роботи з лабораторними та практичними заняттями;
- ✓ складання опорного конспекту, роботи в парах, підготовки до диспуту тощо);
- ✓ як супровід творчої роботи на уроці (складання кросвордів, тестів, біологічних задач, підбір ілюстрацій до параграфу, користуючись Інтернетом тощо);
- ✓ як супровід ігрових форм роботи на уроці (вікторини), уроків із ігровою загальною основою.

На своїх уроках я не просто піклуюсь про емоційне хвилювання учнів. Моїм творчим амплуа стали слова видатного педагога В. О. Сухомлинського: «Дати дітям радість праці, радість успіху в навчанні, пробудити в їх серцях почуття гордості, власної гідності. В наших школах не повинно бути нещасливих дітей — дітей, душу яких з'їдає думка, що вони ні на що не здатні. Успіх у навчанні — єдине джерело внутрішніх сил дитини, які народжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися».

Саме тому на заняттях я намагаюсь використовувати такі прийоми, що сприяють формуванню мотивації навчання: насичення змісту цікавими прикладами, фактами; нестандартна форма пред'явлення нового матеріалу; пізнавальна дискусія; аналіз життєвих ситуацій; включення учнів у колективну навчальну діяльність; створення ситуацій, в яких учневі необхідно оцінити мотиви та результати власної діяльності; мотивація закінчення уроку.

Мотиви вивчення біології: розвиток загальної культури; використання у практичній діяльності; продовження навчання; успішне виконання тематичних оцінювань, домашніх завдань, державної підсумкової атестації,

завдань зовнішнього тестування вступних іспитів; використання матеріалу під час вивчення наступних тем; міжпредметні зв'язки; внутрішня мотивація кожного учня тощо.

Застосовуючи методику використання схем, опор, алгоритмів, педагогічних технологій мотивації навчально-пізнавальної діяльності, я помітила, що в мене зникла проблема незасвоєності нового матеріалу, що вивчається. Більше того, школярі будують свою відповідь користуючись схемами, читають їх, працюють з ними. Жоден учень не відчуває себе безпорадним. Учні не механічно заучують правила, різні формулювання. Вони засвоюють їх свідомо: складають правило за даною схемою, виконуючи практичне завдання.

Дуже важливим є стимулювання пізнавальної діяльності учнів на уроках біології. Пріоритетним напрямом у моїй роботі є розвиток логічного мислення й біологічного мовлення. Для вдосконалення вмінь та навичок стараюся підбирати цікавий і пов'язаний з життям матеріал, який спрямований на формування життєвих компетенцій учнів. А саме: дидактичні і сюжетні ігри; задачі у віршах; задачі – жарти; логічні задачі; ребуси; ігрові і цікаві ситуації; корисні вправи «Цікава біологія».

Учитель-мотиватор обов'язково знайде можливість донести учням, що:

- ✓ чим вищий ступінь самоповаги, тим кращі результати в навчанні;
- ✓ почуття радості й інтерес полегшують навчання;
- ✓ страх і напруженість ускладнюють процес навчання;
- ✓ невдачі у навчанні можуть призвести до бажання припинити навчання.

Таким чином, я дійшла висновку, що використання мотиваційних технологій та стратегій навчання є необхідною та однією з найважливіших умов формування особистості, її вмінь та навичок.

